

НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНОГО ЖИТЛОВЛАШТУВАННЯ ВОЛИНСЬКИХ ПОЛІЩУКІВ У СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ

Анотація: статтю присвячено виявленню напрямків використання напрацювань у народному житловлаштуванні волинських поліщуків для використання в сучасному дизайні. Описані можливості практичного використання народних художньо–проектних ідей в широкому масштабі й для окремих напрямків дизайну.

Ключові слова: практичні напрямки, житловлаштування волинських поліщуків, народні художньо–проектні напрацювання, сучасний дизайн.

Постановка проблеми. Актуальність теми статті обумовлена перспективними напрямками середовищного дизайну в Україні: організації рекреаційного середовища, заміським будівництвом, організацією дачних комплексів, середовищних об'єктів фермерського господарства, дизайнерського забезпечення зеленого туризму (дизайн готельно–житлових комплексів сільського типу). Ці напрямки є пріоритетними для розвитку регіону Волинського Полісся, оскільки волинський край багатий пам'ятками матеріальної і духовної культури в оточенні природної краси. Збереження регіональних особливостей побуту і архітектурно–будівельних традицій, є важливим напрямком у формуванні культурної свідомості людини і національно спрямованого дизайну, оскільки народна матеріальна культура Волинського Полісся є великим джерелом ідейного натхнення і культурного пізнання та збагачення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявні дослідження селянської садиби українців, присвячені в основному архітектурній та етнографічній проблематиці середовища. Зокрема, етнографічним і архітектурним дослідженням житла Волинського Полісся займались В.Самойлович [1, 2], А.Данилюк [3, 4], Х.Вовк [5] та інші. Питанням розгляду художньо–предметної творчості загалом народних майстрів, в контексті дизайнерського погляду, займались такі науковці як, К.Кондратьєва [6], В.Даниленко [7], А.Іконніков [8], Г.Кур'єрова [9] та інші. В сучасних методології та практиці дизайну визріла необхідність аналізу історично складеного організму традиційної сільської садиби на новому інтегративному рівні у взаємозв'язку об'єктів народного протодизайну з архітектурою і елементами ландшафтного середовища.

Формулювання цілей статті. Дана стаття спрямована на виявлення напрямків використання в практичній діяльності сучасних дизайнерів

художньо–проектних напрацювань в житловлаштуванні Волинського Полісся.

Основна частина. Можливості використання народних художньо–проектних ідей досліджувалося як у масштабному їх використанні для України, так і з певних напрямків дизайну.

Спершу, розглянемо широкомасштабні можливості. По–перше, опираючись на численні туристичні можливості України і зацікавленість державних структур та приватних осіб у розвитку туристичної індустрії, перспективними у цій галузі постає "зелений" туризм. Для окремих мальовничих, екологічно чистих регіонів України (Закарпаття, Карпат, Волинського Полісся, Наддніпрянщини тощо) "зелений" туризм може розв'язати цілий комплекс проблем в економіці країни і стати прибутковою галуззю. Організація осередків "зеленого" туризму передбачає: а) створення готельно–житлових комплексів сімейного типу на основі традиційних сільських садиб (побудова таких готелів наслідуючи традиційні прийоми композиційної і тектонічної побудови садиб та їх об'ємно–просторової організації). Вирішення екстер'єру модерних сімейних готелів повинно містити характерну для краю колористику житла, а також дизайнерські стилізовані традиційні елементи – декорування кутів будівлі, обрамлення стулками вікон тощо. Житловий простір інтер'єру передбачає впровадження високоякісної інженерної комунікації, інформаційної мережі, висококласної організації готельних номерів (проектно–трансформованих житлових кімнат), гармонійно поєднаних з традиційними для сільського інтер'єру предметами обладнання, умеблювання і декоративного оздоблення. Доречно в готельно–житловий комплекс вмістити характерні для садиби господарсько–побутові будівлі; б) організацію культурно–розважальних об'єктів: створення на території готельного комплексу об'єктів харчування (барів, кав'ярень, ресторанів), проведення дозвілля (їх художнє вирішення повинно поєднувати в собі елементи традиційної предметно–просторової організації), формування різноманітних послуг для відновлення здоров'я та спортивних ігор, організація розважальних програм для пізнання історії й культури краю та народних свят тощо; в) організація мережі магазинів – мінімаркетів, магазинів сувенірної продукції. Це сприятиме збереженню та примноженню регіональних художніх промислів. Формоутворення гармонійних із природним і місцевим житловим середовищем туристичних осередків передбачає тісне співробітництво дизайнерів, архітекторів та народознавців.

По–друге, на сьогодні набуває розвитку фермерське господарство. Для організації житлово–виробничого господарства доречним було б використання позитивного досвіду облаштування садибного комплексу волинськими поліщуками („підварок”, „Г” та „П” – подібний тип двору). Їх об'ємно–просторова композиція будувалася на досягненні оптимально зручних координат руху між господарськими й побутовими будівлями, організації сприятливого внутрішнього простору двору, економії матеріалу й простору

садиби. У виборі фермерської діяльності в регіоні Волинського Полісся доречно скористатися апробованими галузями господарювання місцевого населення – городництвом, бджільництвом та садівництвом. Отже, у фахівців середовищного дизайну з'являється можливість на основі традицій народного житловпорядкування створити для замовників (фермерів) ряд зразків організації житлово–виробничого комплексу. Позитивними сторонами цієї пропозиції є: попередження відчуження садиби фермера від загальної тектоніки села; створення функціонально, естетично, та економічно обумовленого житлово–виробничого комплексу; можливість (за бажанням замовника) підлаштувати запропоновані будівлі садибного комплексу та їх розташування відповідно до специфіки господарської діяльності; впровадження дизайнерами в садибі новітніх конструкцій, матеріалів і технологій для забезпечення комфортного проживання й господарювання.

По–третє, набуває значного поширення заміське будівництво та організація дачних комплексів. Ось деякі пропозиції щодо реалізації даного проекту: 1) у проектуванні невеликих дачних селищ і загалом заміського житла є можливість скористатися традиційним для регіону прикладом організації типу забудови садиби з характерним художнім вирішенням екстер'єру і розміщенням будинку на ділянці. Використання в формоутворенні будинку традиційних і навіть архаїчних методів конструювання, прилаштованих під сучасне виробництво, є також доречним; 2) проектуючи ландшафтне вирішення присадибної території, доречно використати незмінну для поліщуків наявність садочка і квітника, не забуваючи про специфіку вільного розташування насаджень. Привабливими етнографічними мотивами ландшафтного дизайну ділянки можуть бути криниця (з "журавлем") і "кадовба" як елементи малих архітектурних форм, "оборіг", трансформований під альтанку, або місце для барбекю з використанням традиційної модифікованої печі правобережного типу; художньо виплетений тин як об'єкт огорожі тощо; 3) проектуючи внутрішній простір житла є нагода скористатися прикладом компонування приміщень за принципом "дві хати підряд" (для невеличкого будинку), або поширеним прийомом розвитку житлового простору, базуючись на традиційному тридільному розподілі з подальшим розростанням житлових приміщень до багатокімнатного житла; 4) використовуючи маркетинговий підхід у створенні сучасного дачного комплексу, дизайнери можуть запропонувати замовникам цілий ряд цікавих ідей щодо удосконалення звичайного дачного селища. Наприклад, враховуючи різні сезонні умови та специфіку місцевості, вдалим є створення невеликих спортивних розважальних комплексів (велотреки, майданчики для скейтборду, тенісні корти, басейн, каток, бігову лижню тощо), торгівельно–розважальних закладів вирішення котрих повторює загальну стилістику селища.

Розглянемо напрямки використання народних художньо–проектних ідей житловлаштування з окремих напрямків дизайну. Почнемо з напрямку дизайну

середовища. Для сучасних дизайнерів грамотний функціональний розподіл предметно–просторового середовища є дуже важливим фактором як у проектуванні особистого (квартири, садиби тощо), так і суспільного (офісу, готелю, лікарні, метро, банку тощо) середовища. Швидкісна орієнтація в просторі, можливість швидкого знаходження функціонально необхідних об'єктів, запам'ятовування оточення через пізнавальну виразність об'єктів та функціональних зон – цими принципами оперували поліщуки на підсвідомому рівні. Таким чином, дослідивши народні методи функціональної організації простору їх можна використати у відповідності з трибом і потребами сучасного життя.

Позитивним фактором, притаманним народним проектантам, – є багатофункціональне використання простору кімнати і предметів, що наповнюють її. Взявши за основу такий принцип облаштування житлового простору, а саме – вдалий розподіл обмеженої площі на основні життєво необхідні зони – дизайнер вирішить поширену проблему стандартних житлових квартир старого зразка. Хорошою пропозицією з цього приводу також є використання вмонтованого умеблювання, яке було поширене в поліському житлі. У сучасному трактуванні у такий спосіб можна скориставшись цікавими прикладами вмонтованих меблів–трансформерів.

Також, цікавою постає ідея використання традиційної колористики екстер'єрів народного житла в створенні екстер'єру міських житлових та виробничих будівель. Характерного національного колориту та враження затишку і привабливості надасть вигляду будівель використання стилістично опрацьованих зовнішніх естетичних елементів житла – стулок, різьблених наличників і віконниць, композиції кутових лиштв тощо. Окрім того, перспективним кроком у бік національно спрямованого дизайну є використання характерних прикладів формоутворення будівель і фасадів народного житла в сучасному оригінальному рішенні на основі використання новітніх матеріалів та технологій.

Використання художньо–проектної творчості у ландшафтному дизайні. Як відомо, процес ландшафтного проектування поєднує в собі цілу низку етапів проектної роботи. Виходячи з цього, для формування сучасного українського середовища доречно скористатися не лише прийомами облаштування предметного середовища, але й характерною для народного світогляду українців організацією природного (рослинного) оточення. Використання основних принципів побудови традиційно сформованого українцями (зокрема поліщуками) ландшафтного середовища сприятиме: а) розширенню спектру відомих стилів садовлаштування; б) створенню гармонійного з нашим природним середовищем і оточуючими спорудами ландшафтних проектів; в) побудові сучасної ландшафтної структури; г) розширенню матеріальної та методичної бази для нових напрямків ландшафтного дизайну ("дослідницького", "традиціоналістичного"). Важливого значення в ландшафтному проектуванні набувають малі архітектурні форми. Для

підтримання загальної стилістики, перспективним є використання деяких об'єктів, що належали до традиційної садиби волинських поліщуків. Зокрема, криниць із "журавлем" або колодязів, "оборогів", вуликів, різноманітних плетених тинів, або предметів традиційного інтер'єру – лав, канап, ослонів, окремих предметів побуту. Вищеназвані об'єкти послугують відправною точкою або ж ідейним задумом у проектуванні сучасних модерних зразків малих архітектурних форм. Окремі предмети можуть бути використані в традиційному вигляді.

Використання художньо–проектних напрацювань у дизайні промислових виробів і речей. По–перше, сьогодні набуває значного поширення екологічний стиль і створення предметів із натуральних матеріалів. У роботі з таким матеріалом як дерево можна скористатися досвідом "народних дизайнерів". Оскільки місцеві майстри вміли грамотно та бережливо використовувати різні властивості цього матеріалу і володіли певними художньо–проектних здобутків у роботі з деревом. Зокрема, досягнення безвідходного виробництва в роботі з матеріалом, бачення властивостей та природних якостей матеріалу, надання відкритій конструкції естетичної привабливості тощо. По–друге, в даний час значного розвитку набуває творення не масової художньо–проектної продукції, а ексклюзивної. Прекрасною базою для неординарних сміливих ідей у проектуванні ексклюзивних творів слугуватимуть предмети обладнання і умеблювання народного житла, а також традиційні прийоми конструктивних з'єднань. По–третє, ще один позитивний факт використання в меблевій індустрії творів поліських майстрів – це мода на етнічні предмети. Створені меблі, за традиційними народними зразками сприятимуть не лише появі в сучасному інтер'єрі раритетних предметів, але й наповнять житловий простір духом української спадщини.

Висновки. Результати дослідження художньо–проектних напрацювань житловлаштування волинських поліщуків відкривають перспективні напрямки практичного застосування їх у сучасному дизайні й формування українського національно–ідентичного середовища проживання. Сприятимуть творенню національно орієнтованого дизайну. Практичне використання народних художньо–проектних ідей можливе в широкому масштабі й для окремих напрямків дизайну.

Перспективи подальших досліджень. Подальше дослідження буде спрямоване на детальне висвітлення застосування у дизайні середовища художньо–проектних напрацювань волинських поліщуків.

Література

1. Самойлович В. П. Народное архитектурное творчество. По материалам УССР / В. П. Самойлович. – К.: Будівельник, 1977. – 216 с.
2. Самойлович В. П. Українське народне житло: (кін. XIX – поч. XX ст.). – К.: Наук. думка, 1972. – 24 с.

3. Данилюк А. Г. Волинь: пам'ятки народної архітектури: історико–краєзнавчі статті. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 100 с.
4. Данилюк А. Г. Народна архітектура Волинського Полісся. – Рівне: Волинські обереги, 2002. – 86 с.
5. Вовк Ф. Студії з української етнографії та антропології. – К.: Мистецтво, 1995. – 336 с.
6. Кондратьева К. А. Дизайн и экология культуры. – М.: МГХПУ им. С. Г. Строганова, 2000. – 105 с.
7. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо–проектної культури ХХ століття (національний та глобалізаційний аспекти): Автореф. дис. д–ра мистецтвознавства: 05.01.03 / Львівська нац. академ. мистецтв. – Львів, 2006. – 36 с.
8. Иконников А. В. Жилая среда современного села // Техническая эстетика. – 1981. – №11. – С. 3–10.
9. Курьерова Г. Г. Современный итальянский интерьер. Концепции и противоречия // Техническая эстетика. – 1980. – №9. – С. 14–20.

Аннотация

Романюк О.В. Направления использования народного жилища волинских полешуков в современном дизайне. Статья посвящена выявлению направлений использования наработок в народном жилище волинских полешуков для использования в современном дизайне. Описаны возможности практического использования народных художественно–проектных идей в широком масштабе и для отдельных направлений дизайна.

Ключевые слова: практические направления, жилище волинских полешуков, народные художественно–проектные наработки, современный дизайн.

Abstract

Romanyuk O.V. Uses of national zhitlischa Volyn Polishchuks in modern design. Paper is devoted to identifying areas of developments in the national housing Volyn Poleshchuk for use in modern design. The capabilities of practical use of folk art and design ideas on a wide scale and for individual areas of design.

Key words: practical areas, housing Volyn Poleshchuk, folk art and design developments, contemporary design.